

Handläggare: Kjell Olofsson
Telefon: 08-508 27 172

Till
Idrottsnämnden 2007-09-18

Nr 9

Dnr 325-2730/2007

Remiss – förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa

FÖRSLAG TILL BESLUT

Idrottsförvaltningen föreslår att idrottsnämnden beslutar att

1 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen i rubricerat ärende

Inger Båvner

Kjell Olofsson

UTLÅTANDE

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av förvaltningschefens stab efter samråd med samtliga avdelningar.

Ärendet

Förvaltningen har den 16 augusti 2007 erhållit en remiss av förslag till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa för besvarande senast den 21 september 2007. På grund av den korta remisstiden har förvaltningen valt att lämna ett mycket koncentrerat utlåtande. Förslaget till nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa är framtaget av socialstyrelsen efter ett regeringsuppdrag 2005. Uppdraget har sin grund i Världshälsoorganisationens initiativ *Children's Environmental Health Action Plans for Europe* som tar fasta på miljörelaterad hälsa och riskfaktorer i barnens fysiska miljö.

Förslagets fokus ligger på barn- från det ofödda upp till de tidiga tonåren. Flera av förslagen berör dock både barn och unga. Som ung räknas man när man är mellan 13 och 25 år. Fyra målområden samt ett övergripande förslag om insatser för att förverkliga barns

rättigheter tas upp. Det gäller 1. Rent dricksvatten och goda sanitära förhållanden 2. Främjande vardagsmiljöer, ökad fysisk aktivitet och skadeförebyggande arbetet 3. Frisk luft och minskad respiratorisk sjukdom 4. Minskade kemiska och fysikaliska miljörisiker samt god arbetsmiljö.

Förvaltningen har valt att koncentrera sitt remissvar på de övergripande förslagen och målområde 2 (II) och där främjande vardagsmiljöer - barns behov av lek, och ökad fysisk aktivitet, samt skadeförebyggande arbete.

Förslagen inom övergripande förslag och målområde 2 (II) och som direkt berör idrottsnämnden är kortfattat följande (numrering i enlighet med handlingsplanen):

1. Ge statliga myndigheter i uppdrag att utveckla och pröva metoder för att genomföra barnkonsekvensanalyser vid åtgärdsförslag, planer och program som rör barn och unga under 18 år.
2. Ge statliga myndigheter i uppdrag att utveckla, pröva och sprida metoder för barns delaktighet och inflytande vid beslut som rör dem
4. Barn ska ägnas särskild uppmärksamhet i de fall lagstiftningen ställer krav på miljökonsekvensbeskrivningar, samt i hälsokonsekvensbeskrivningar.
7. Komplettera delmål 1 inom miljömålet God bebyggd miljö så att det omfattar barns behov av lek och rörelse
8. Ge en central myndighet i uppdrag att göra systematisk genomgång av kommunernas sätt att arbeta med frågan om fysisk planering utifrån barns behov, så att goda exempel kan fångas upp och spridas
9. Ge en central myndighet ett tydligt samordningsansvar för barns och ungas behov och rättigheter i samband med fysisk planering och samhällsbyggande
11. Kommunerna bör som ett underlag i sina översiktsplaner utarbeta naturvårdsprogram, bl.a. i syfte att bevara och utveckla friluftslivet och möjligheter till fysisk aktivitet.
14. Berörda statliga myndigheter bör aktivt medverka i utvecklingen och spridningen av evidensbaserade metoder för hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande program, inklusive motiverande samtalsmetodik med fokus på matvanor och fysisk aktivitet.
16. Avsätt statliga medel för att stimulera flera kommuner att utveckla lokalt olycksfallsförebyggande arbete.
17. Ge räddningsverket resurser för att i samråd med övriga berörda aktörer regelbundet anordna utbildningar i barnsäkerhet.
18. Utred ansvars- och tillsynsfrågor om säkra och utvecklande miljöer i skolor, förskolor, boende- och fritidsmiljöer m.m.
19. Ta fram riktlinjer om hur inom- och utomhusbad kan kvalitetssäkras ur säkerhetssynpunkt, samt utred och informera om kommunernas ansvar för säkerheten vid strandbad.

Förslaget till handlingsplan bifogas i **bilaga 1**.

Förvaltningens synpunkter

Ett nytt idrottspolitiskt program har antagits av idrottsnämnden. Programmet innehåller en vision för möjligheter till fysisk aktivitet i Stockholm, ett antal långsiktiga mål för nämndens verksamhet och strategier för att uppnå målen. Det handlar om att skapa förutsättningar för ett aktivt idrottande i staden, det gäller jämställdhet i satsningarna och god tillgänglighet för alla grupper, och för föreningarna att ha inflytande över drift och skötsel av anläggningarna. Idrott ska ingå som en del i det goda samhället.

Det *idrottspolitiska programmet* säger, bland annat i avsnittet *vision för idrottsnämnden*, att idrott och motion är en av de mest utbredda mänskliga aktiviteterna. Den har stor betydelse för vårt fysiska och psykiska välbefinnande. Idrott, motion, friluftsliv och lek spelar en viktig roll i de flesta människors liv och bidrar till ett rikare socialt liv och en förbättrad folkhälsa.

Förvaltningen känner inte någon större oro vad gäller just fysisk aktivitet i de yngre åldergrupperna (Blomdahl/Elofsson, "Hur många motionerar/idrottare för litet och vilka är de?"). Däremot finns det i ett helhetsperspektiv där kostvanor och andra hälsofaktorer läggs samman en oro för de yngre. Oron vad gäller bristande fysisk aktivitet finns främst för tonårsgruppen, och där främst den äldre tonårsgruppen, där andelen fysiskt aktiva idag är låg och har minskat ytterligare de senaste åren. Detta påvisas i flera forskningsrapporter. Ett annat tecken är att grupper med sämre ekonomi, framförallt bland flickor, idrottare eller motionerar i avsevärt mindre utsträckning än andra. Hälsa tenderar därmed att bli en klassfråga (Blomdahl/Elofsson, och Engström L-M, "Idrott som social markör").

Det betonas också i det idrottspolitiska programmet under avsnittet *strategi för idrottsnämnden* att nämnden/förvaltningen aktivt skall bidra till att mark och ytor för idrott, motion, lek och rekreation avsätts i den fysiska planeringen. Staden bör också genom markupplåtelse eller driftsamverkan underlätta för byggande och drift av enskilt drivna idrottsanläggningar där detta löser behov som staden uttryckt.

Översiktsplanen är stadens dokument för långsiktiga planer för planering och byggande av en hållbar stad. Stockholm är en huvudstad som expanderar kraftigt vad gäller arbetsmarknad och befolkningstillväxt. Det medför att behovet av samhällsservice ökar. Här ryms frågor som långsiktigt behov av idrottsytor och olika idrottsanläggningar, evenemang av olika slag och regionala frågor.

Det har från och till diskuterats om att ta fram en planeringsnorm för idrottsytor i nya bostadsområden eller som stöd i förtätning av äldre stadsdelar. Utgångspunkten i byggandet av idrottsanläggningar har historiskt och i huvudsak även idag varit knutet till byggandet av nya skolor. Behovet av idrottsanläggningar har alltså i första hand kopplats till skolornas möjligheter att upprätthålla idrottslektioner. Samtidigt har anläggningarna fyllt en funktion för idrottsklubbarna i staden. Standarden har i huvudsak varit en

gymnastiksal/sporthall och en bollplan kopplad till respektive skola, och en samlande idrottsplats för att täcka behovet för flera skolor i närliggande stadsdelar.

Samtidigt har bland annat idrottsrörelsen genom opinionsbildning varit pådrivande för att få fram kommunala investeringar i olika specialanläggningar som ishallar, bandybanor, friidrottshallar, specialanläggningar för gymnastik, ridanläggningar, konstgräsplaner, tävlingsanläggningar i övrigt för olika sporter och även större publika idrottsanläggningar. Alla dessa anläggningar har samtidigt blivit en tillgång även för skolorna och enskilda utövare.

Idrotten som samhällssektor har i allt högre utsträckning fått en ökad kunskap om vilka som är idrottsaktiva eller passiva, och vilka önskemål om satsningar som finns i olika ungdomsgrupper, och vilka satsningar som främst gynnar ett folkhälsoperspektiv. Samtidigt har de kommunala politiska organen alltmer systematiskt samlat sig till att formulera visioner och långsiktiga mål för idrottssatsningarna. Sammantaget skapar detta allt bättre förutsättningar för att idrottsfrågorna ska få en mer framskjuten plats i stadsplanering och samhällsutveckling.

Den stora satsningen på barn och ungdom, satsningen för en positiv fritid och för folkhälsa måste dock än tydligare lyftas in i stadsplaneringen. Förvaltningen tror inte på en fastställd planeringsnorm. Det är ett trubbigt instrument ställt mot behovet av olika typer av idrottsytor och idrottsanläggningar, existerande utbud i närliggande stadsdelar, och ungdomars fritidsvanor och önskemål. Däremot måste idrotts- och motionsfrågorna i planeringen av nya bostadsområden och förtätningen av äldre stadsdelar finnas representerade av idrottsförvaltningen, skolorna och idrottsrörelsen.

Kommunens roll i folkhälsoarbetet är att se till att stödja föreningslivet samtidigt som de som inte vill delta i föreningsaktivitet ska kunna vara aktiva och att de fysiskt inaktiva ska aktiveras. Det finns därmed många kommunala aktörer som medverkar till en bättre folkhälsa. Det gäller idrottsförvaltningen med stödet till idrottsföreningar, utbudet av idrottsanläggningar och egen verksamhet med folkhälsoinriktning. Det gäller skolor, förskolor, fritidsgårdar och parklekar och andra spontanidrottsytor. Det gäller samtidigt stadsbyggnadskontoret i sitt stadsplanearbete.

Frågan är också enligt förvaltningen när det gäller fysisk aktivitet hur jämställdhetsperspektivet ska kunna kombineras med ett socio-ekonomiskt perspektiv. Om vi ska nå de minst aktiva grupperna är det också de med minst ekonomiska resurser vi ska sikta in oss på. Flickor dominerar i individuell idrott, ridning, gymnastik, aerobics, dans. Pojkar dominerar i fotboll, innebandy, ishockey, golf och gym. Perspektivet bör bli att alla ska ha möjlighet att utöva sitt fritidsintresse allmänt och specifikt inom idrottsområdet. Staden måste därför satsa på att tillgodose olika typer av intressen så att flickor och pojkar får lika stor del av de offentliga resurserna (Blomdahl/Elofsson, "Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholm stad att det ska satsas på?").

I visionen i idrottspolitiska programmet finns att stödet till idrotten ska präglas av ett regionalt synsätt med samarbete över kommungränserna. Förvaltningen tror att regionalt samarbete förutsätter regional samfinansiering, eller bilaterala lösningar där två eller fler inblandade kommunerna har en tydlig nytta av samarbetet.

Förvaltningen har sammanfattningsvis redovisat att det inom den kommunala sektorn pågått diskussioner om att ta fram en planeringsnorm för idrottsytor vid planering av nya bostadsområden eller förtätning av äldre stadsdelar. Det är enligt förvaltningen oerhört komplicerat att fastställa en planeringsnorm för idrottsytor generellt. I huvudsak måste man enligt förvaltningen se till att den förvaltning som är ansvarig för idrottsfrågorna finns med i planeringsprocessen och får delta i utformningen av nya bostadsområden och bostadsförtätning utifrån sin djupa kunskap om situationen för idrottande i staden. Det finns dock redan idag ett embryo till en planeringsnorm för idrottsytor i Stockholm. En del i en norm är att kommunfullmäktige fastställt att idrottsytor som tas i anspråk vid exploatering ska ersättas av minst likvärdig idrottsyta i närområdet. Det ska alltså ske en kompensation som innebär att man uppnår en bättre eller minst likvärdig kvalitet för idrottandet i området. En annan del i en norm är att kommunfullmäktige beslutat att det i framtiden inte ska byggas mindre gymnastiksalar i anslutning till skolor utan att alla nya idrottshallar som byggs i staden ska ha fullstora mått, dvs. spelmått på 20m x 40m x 7 m. Det betyder att de flesta inomhusidrotter kan få möjlighet att utövas i de nya hallarna.

Det är enligt förvaltningen möjligt att man kan komplettera dessa beslut med delar som stärker planeringen av idrottsytor i framtiden utan att man formulerar en planeringsnorm. Det viktigaste är dock att idrottsfrågorna, frågor om lek och rörelse, friluftsliv och rekreation, och tillgängligheten inom alla dessa områden, redan från början finns med i den långsiktiga stadsplaneringen. Det är också viktigt att olika kommunala aktörer finns med i planeringen samtidigt som direkt berörda medborgare och barn och unga får en plats i planeringsprocessen.

Det är enligt förvaltningen oerhört angeläget att skapa en trygg och säker kommun och att det lokala skadeförebyggande arbetet utvecklas. Inom idrottsnämndens ansvarsområde finns ett aktivt arbete med säkerhetsfrågorna på idrottsanläggningarna, främst inom- och utomhusbassängbaden. Det är dock viktigt att detta arbete ständigt prövas och omprövas och att personal utbildas samt att informationen om farliga miljöer når alla grupper. Drunkning är den tredje vanligaste dödsorsaken bland skador och olyckor, efter trafikskador och självförvållade skador. Det är därför viktigt att det finns riktlinjer för säkerheten på baden och att ansvarsfrågorna kring strandbaden är tydliga.

Utifrån denna redovisning av ställningstaganden och arbetsformer i Stockholm stad i frågor om fysisk aktivitet föreslår förvaltningen att idrottsnämnden i huvudsak ställer sig bakom de förslag till stärkande av barns inflytande i planeringsprocesser, och utökad fysisk aktivitet, också med ett ökat statligt åtagande från centrala myndigheter, samt förslag om ökad säkerhet, som framförs i handlingsplanen och som direkt berör idrottsnämndens ansvarsområde.

SLUT